

Eljárási akadályok két környezetkárosító deliktumnál*

A környezetkárosítás és a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése a Btk. új tényállásai, amelyek 2005. szeptember 1-jén léptek hatályba. A tanulmány a 2006-ban lefolytatott empirikus kutatásról számol be. A vizsgálat célja az volt, hogy képet kapjunk a feljelentéselutasítások és nyomozásmegszüntetések jellemző okairól, eseteiről. Megállapítottuk, hogy általában a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése miatt indult ügyekben kerül sor nagy számban a feljelentés elutasítására és a nyomozás megszüntetésére elsősorban azért, mert a cselekmény nem bűncselekmény. A büntetőeljárás legtöbbször a Btk. 281/A § (1) bekezdés a) pontja szerint minősülő büntett megalapozott gyanúja miatt indult. Tipikus elkövetési magatartás az illegális hulladékelhelyezés volt. Kutatásunk során azt érzékeltük, hogy továbbra sem oldódott meg a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntett és a környezetvédelmi szabálysértés elhatárolásának kérdése, így erre is megpróbálunk választ adni.

A természeti környezetünkbe egyre kíméletlenebbül beavatkozó emberi tevékenység káros következményeit már az 1970-es években felismerték. *Ráébredtek arra, hogy az ökológiai „egészséges” fejlődés érdekében az addigi, a természeti erőforrásokat korlátlanul kizsákmányoló felfogás helyett gyökeresen új környezetvédelmi szemlélet és gazdálkodás szükséges az ember és természet közötti összhang helyreállítása érdekében.* E globális léptékű veszélyhelyzet ellensúlyozására született számos nemzetközi elhatározás ellenére a nemzetek szintjén mégis alig történt valami a környezeti és fejlesztési szempontok döntéshozatalba integrálása érdekében (az elfogadott elvek gyakorlati megvalósítása tehát vontatottan történik). Itthon és határainkon túl egyaránt a természeti és a társadalmi-gazdasági környezet

* A kutatás a következő címen zajlott: A feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okai a környezetkárosítás büntettével, illetve a hulladékgazdálkodás rendjének megsértésével kapcsolatos büntetőügyekben

épségének megőrzésére helyezik a hangsúlyt, ezért egymással szerves kapcsolatban álló három „pillér” egységes és összefüggő kezelése (fenntartható fejlődés) a hosszú távú cél.¹

A jogellenes környezetkárosító magatartások kezelése területén is a megelőzés kerül előtérbe, mert kevés olyan környezetvédelmi jogszabály létezik, amely hatékonyan képes visszaszorítani a környezetszennyezést, illetve a környezet pusztulását.²

A környezetvédelem végső eszközeinek a szabálysértési, illetőleg a büntetőjogot tekintjük, mert a jogalkotó azokat a társadalomra kisebb, illetve nagyobb mértékben veszélyes magatartásokat nyilvánította jogellenessé – szabálysértéssé vagy bűncselekménnyé –, amelyek valamilyen közigazgatási vagy anyagi jogi normát, illetőleg szinte kivétel nélkül emberek kisebb-nagyobb közösségeinek javát, egy magasabb életnívó lehetőségét hivatottak megvédeni, amikor a polgári vagy közigazgatási szankciók alkalmazása már nem megfelelő, illetve hatástalan.³

A környezetért való represszív jellegű felelősség

Európában

Az Európa Tanács – az 1998-as a környezet büntetőjog általi védelméről szóló egyezmény létrejötte után – 2003 januárjá-

1 „...a fenntartható fejlődés koncepciója eredendően globális ökológiai indíttatású. A probléma ebben a szemléletben – igen leegyszerűsítve, de a lényegét nem torzíva – úgy fogalmazható meg, hogy az emberiség oly mértékben avatkozott be a globális bio-, geokémiai körfolyamatokba, hogy az veszélyezteti az évmilliárdok alatt kialakult természeti egyensúlyt, végső soron minden földi élet fennmaradását. Amennyiben nem változtatunk az emberi társadalom életmódján (az azt megalapozó értékeken, a fogyasztási mintákon) és a termelés módján (a technológián, a kereskedelmen), az élet feltételei kerülnek veszélybe a Földön. Ebben a közelítésben a környezeti célok abszolút elsőbbséget élveznek, s a gazdasági, illetve a társadalmi megfontolásokat a Föld eltartó képességének, a természeti tőke kritikus szintjének, s az ökológiai gazdaságtan többi hasonló fogalmával leírt ökológiai korlátoknak, az un. erős fenntarthatósági követelményeknek kell alárendelni. A [...] cél tehát a társadalom és a gazdaság olyan átalakítása, amely lehetővé teszi az ökológiai korlátoknak való megfelelést.” Bulla Miklós – Tamás Pál (szerk.): Stratégiai kutatások – Magyarország 2015. Fenntartható fejlődés Magyarországon. Jövőképek és forgatókönyvek. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2006, 170. o.

2 28/1994. (V. 20.) AB határozat; Tilki Katalin: A környezetvédelmi büntetőjog szabályozása egyes európai országokban. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok, 40. OKRI, Budapest, 2003, 228. o.

3 Tilki Katalin: Uo. 206–207. o.

ban elfogadta a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2003/80/IB kerethatározatot⁴, amelynek célja az volt, hogy megteremtse a környezetvédelemre vonatkozó közösségi jogszabályok hatékonyabb alkalmazását egy közösségi bűncselekményi minimumlista felállításával.

Az Európai Bíróság a 2005. szeptember 13-i C-176/03 számú ítéletével – az Európai Közösségek Bizottsága kontra az Európai Unió Tanácsa ügyben – helytelen jogalapra hivatkozással megsemmisítette a kerethatározatot. E határozat megsemmisítése óta jogi vákuum tapasztalható a környezetkárosító bűncselekmények területén, amelyet a lehető leggyorsabban kívánnak megszüntetni, mert „a Közösséget aggasztja a környezettel kapcsolatos bűncselekmények szaporodása és azok hatásai, amelyek növekvő mértékben terjednek át azoknak az államoknak a határain, ahol azokat elkövetik. Az ilyen bűncselekmények fenyegetik a környezetet, és ennek megfelelően kemény válaszléptékvételeket tesznek szükségessé” – olvashatjuk a környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvjavaslat preambulumban. Az irányelvjavaslat indokolása szerint:

- a tagállamokban érvényes szankciók nem mindig elegendők a Közösség környezetvédelmi politikájának hatékony végrehajtása érdekében. Nem minden tagállamban vannak hatályban büntetőjogi szankciók valamennyi súlyos környezetkárosító cselekményre vonatkozóan;
- amellett, hogy az alkalmazandó szankciók tagállamonként eltérők, jelentősek a különbségek a hasonló vagy azonos bűncselekményekre alkalmazott szankciók mértéke között. A környezetkárosító bűncselekmények gyakran határokon átnyúló jellegűek vagy hatásúak. A problémával közösségi szinten kell foglalkozni, mert az elkövetők előnyükre tudják fordítani a jogszabályok tag-államonkénti különbségeit;
- a közigazgatási szankciók vagy a polgárjogi kártérítéshez képest eltérő jellege miatt a büntetőjogi hátrányok alkalmazása társadalmi helytelenítést fejez ki;
- a közigazgatási vagy egyéb pénzügyi szankciók nem visszatartó erejűek olyan esetekben, amikor az elkövető kispénzű vagy meglehetősen tehetős;

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a környezet büntetőjog általi védelméről. COM(2007) 51. 2007. február. <http://europa.eu/documents/eur-lex>

- a bünyügyi nyomozás, valamint a vádemelés (és a tagállamok közötti kölcsönös segítségnyújtás) eszközei sokkal hatékonyabbak, mint a közigazgatási vagy polgárjogi eszközök, és fokozni tudják az említett eljárások hatékonyságát.⁵

A környezet büntetőjog általi védelméről szóló irányelvjavaslat bűncselekmény-fogalmainak meghatározása nagyban megegyezik a 2003/80/IB kerethatározatban megadott definíciókkal, és figyelembe veszi az Európai Parlament által javasolt módosításokat. A deliktumok többsége a következményétől függ, vagyis attól, hogy a környezetben (vagy a személyeknek) okoznak-e vagy okozhatnak-e súlyos kárt.

A javaslat 3. cikke szerint olyan szándékosan vagy legalább súlyos gondatlanságból elkövetett cselekmény minősül bűncselekménynek, amely

1. anyagok vagy ionizáló sugárzás levegőbe, talajba vagy vízbe történő kibocsátása vagy bejuttatása olyan mennyiségben, amely
 - a) bármely személy halálát vagy súlyos sérülését okozza,
 - b) jogellenes kibocsátása vagy bejuttatása bármely személy halálát vagy súlyos sérülését vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja;
2. hulladék – beleértve a veszélyes hulladékot is – jogellenes kezelése (beleértve az ártalmatlanítást és tárolást, szállítást, kivittelt vagy behozatalt), amely bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, illetve a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja;
3. olyan üzem jogellenes működtetése, amelyben veszélyes tevékenységet végeznek, illetve veszélyes anyagokat vagy készítményeket tárolnak vagy használnak, és amely az üzemén kívül bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy a növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja;
4. az 1013/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikkének 35. pontjában meghatározott illegális hulladékszáll-

5 Uo.

- lítás⁶ haszonszerzés céljából és el nem hanyagolható mennyiségben, ha a szállítás akár egy művelettel, akár számos kapcsolódónak tűnő művelet keretében történik;
5. nukleáris anyagok vagy más veszélyes radioaktív anyagok jogellenes gyártását, kezelését, tárolását, használatát, szállítását, kivitelét vagy behozatalát, amely bármely személy halálát vagy súlyos sérülését, vagy a levegő, a talaj, a víz minőségének, vagy az állatoknak vagy növényeknek a jelentős károsodását okozza vagy okozhatja;
 6. a növény- és állatvilág védett példányainak vagy azok részeinek vagy abból származó növényeknek vagy állatoknak a jogellenes birtoklása, elvitele, károsítása, megőlése vagy kereskedelme;
 7. a védett élőhely jogellenes jelentős rongálása;
 8. ózonkárosító anyagok jogellenes kereskedelme vagy használata.

A javaslat a megsemmisített 2003/80/IB kerethatározathoz képest kiegészült a védett élőhely jelentős mértékű jogellenes rongálása, továbbá az illegális hulladékszállítás tényállásaival.

Egy kivétellel valamennyi cselekmény tartalmazza a „jogellenes” tényállási elemet; a „jogellenesség” fogalmát a javaslat a következőképpen határozza meg: a környezet védelmét célzó közösségi vagy tagállami törvény, közigazgatási rendelet vagy valamely illetékes hatóság által hozott határozat megsértése. A javaslat a bűnsegélyt és felbujtást is büntetni rendeli.

Jól látható, hogy a tényállások viszonylag tágan értelmezhető fogalmi elemeket tartalmaznak, mint például a „jelen-

6 Az Európai Parlament és a Tanács 1013/2006/EK rendelete a hulladékszállításról (2006. június 14.). A rendelet értelmében a hulladékszállítás felügyeletének és ellenőrzésének szabályozását és megszervezését olyan módon kell kialakítani, „amely számításba veszi a környezet minősége és az emberi egészség megőrzésének, védelmének és javításának szükségességét, és amely a rendelet egységesebb alkalmazását segíti elő a Közösség egész területén” – olvashatjuk a dokumentum preambulumban. A hivatkozott pont a 2006/12/EK irányelv 1. cikke (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott hulladék, továbbá a veszélyes hulladékokról szóló, 1991. december 12-i 91/689/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (4) bekezdésében meghatározott hulladék „illegális szállítás” meghatározását tartalmazza. E szerint illegálisnak minősül minden olyan hulladékszállítás, amit például (1) nem jelentenek be a rendeletben előírt módon az összes érintett illetékes hatóságnak; vagy (2) a rendeletben előírt módon az érintett illetékes hatóságok engedélye nélkül; vagy (3) az érintett illetékes hatóságok engedélyét hamisítással, megtévesztéssel vagy csalással szerzik meg; vagy (4) a bejelentőlapon vagy a kísérődokumentumban külön fel nem tüntetett módon történik; vagy (5) a közösségi vagy nemzetközi szabályokat sértő hasznosításhoz vagy ártalmatlanításhoz vezet stb.

tős károsodás”, „súlyos sérülés”, vagy „el nem hanyagolható mennyiség”. Ezek meghatározását a javaslat a tagállamra bízta, hogy azokat hagyományainak és jogrendszerének megfelelően értelmezze.

A környezetkárosító bűncselekményekkel szemben alkalmazott szankcióknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük mind a természetes, mind a jogi személyek esetében.

A börtönbüntetés tekintetében a háromlépcsős megoldásra vonatkozó javasolt harmonizáció megfelel a bel- és igazságügyi tanács 2002. április 25–26-i ülése következtetéseinek. Ez a mérték a pszichikai elemtől (súlyos gondatlanság vagy szándékosság) és a súlyosbító körülménytől függ. A jogi személy pénzbüntetési rendszere szintén azt a háromlépcsős megközelítést követi, amelyet a bel- és igazságügyi tanács a börtönbüntetés esetében alakított ki.⁷

Maximálisan egytől három évig terjedő börtönbüntetéssel kell fenyegetni a 3. cikk b)–h) pontjában felsorolt jogellenes tevékenységeket, ha azokat súlyos gondatlanságból követik el, és a felsorolt környezeti elemek jelentős mértékű károsodását okozzák.

Kettőtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a cselekmény akkor, ha

- az a) pont szerinti tényállást súlyos gondatlansággal valósítják meg;
- a b)–f) pontban felsorolt bűncselekményeket súlyos gondatlanságból követik el, és személy halálát vagy súlyos sérülését okozzák;
- a b)–h) pontjában említett bűncselekményeket szándékosan követik el és azok következménye a felsorolt környezeti elemek jelentős károsodása, végül
- a cselekményeket bünszervezetben követik el.

Legalább öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel kell büntetni, ha

- az a) pont szerinti bűncselekményt szándékosan követik el;

⁷ Uo.

- a b)–f) pontban említett bűncselekményeket szándékosan valósították meg, és azok személy halálát vagy súlyos sérülését okozták.

Ezeket a súlyosbító körülményeket általában már különösen kockázatosnak tekintik a tagállami büntetőjogi törvények, ezekről már uniós jogi aktusok is rendelkeznek.

E szankciókon túlmenően a tagállamok más közigazgatási vagy polgári jogi jellegű joghátrányokat is alkalmazhatnak.

A javaslat 6. cikke a jogi személyek felelősségre vonhatósága biztosításának kötelezettségéről, a 7. cikk pedig a jogi személyekkel szemben alkalmazható szankciók mértékéről rendelkezik, mint azt már említettük, háromlépcsős megközelítésben. Alapesetben legfeljebb háromszázezer és ötszáz ezer euró közötti összeg lehet a büntetés, amikor a b)–h) pontban említett bűncselekményeket súlyos gondatlanságból követik el, és a levegő, talaj, víz, állatok vagy növények súlyos károsodását okozzák.

Ötszáz ezer és hétszázötvenezer euró közötti összeg a szankciók mértéke azokban az esetekben, amikor

1. az a) pont szerinti bűncselekményt súlyos gondatlanságból követik el, vagy
2. a b)–h) pontban említett bűncselekmény
 - a) súlyos gondatlansággal valósul meg és személy halálát vagy súlyos sérülését okozza, vagy
 - b) szándékos elkövetés eredménye a felsorolt környezeti elemek súlyos károsodása, vagy
3. bünszervezetben szándékosan valósul meg;
4. hétszázötvenezer és másfélmillió euró közötti összeg pedig azokban az esetekben, ha
5. az a) pont szerinti bűncselekményt szándékosan követik el
6. a b)–f) pontban említett bűncselekményeket szándékosan követik el, és személy halálát vagy súlyos sérülését okozzák.

Az e cikkben előírt szankciókat kísérheti más szankció vagy intézkedés.

Magyarországon

Mint említettük, a büntetőjog a környezet védelmének olyan végső eszköze, amely akkor kerül előtérbe, ha a polgári vagy közigazgatási szankciók alkalmazása már nem megfelelő, illetve hatástalan. A környezet védelméről szóló a törvény⁸ értelmében minden környezethasználó büntetőjogi, szabálysértési jogi, polgári jogi és közigazgatási jogi felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért.

Tanulmányunkban az említett felelősségi formák közül elsősorban a kutatás címében is szereplő két büntetőjogi tényállással, a környezetkárosítás és a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése deliktumaival kívánunk foglalkozni.

A környezetkárosítás

A Btk. ebben az összefoglaló tényállásban szabályozza a környezetre és annak bármely elemére vonatkozó sértő vagy veszélyeztető magatartásokat. A környezetkárosítás tényállása keretdiszpozíció. A tényállást tartalommal kitöltő egyes jogszabályok a közigazgatási, pontosabban a környezetvédelmi igazgatási jogban találhatóak. A 286/A § (1) bekezdésében foglalt értelmező rendelkezés is rámutat arra, hogy a környezeti bűncselekmények mely fő kérdéskörökben állnak relatív összefüggésben a közigazgatási joggal.

E bűncselekmény megvalósul

1. a felsorolt környezeti elemek, valamint azok összetevői
 - a) jelentős mértékű szennyezésével vagy
 - b) más módon történő károsításával, továbbá
2. személyes használatra szolgáló mennyiséget meghaladó, ózonréteget károsító anyagnak vagy ilyen anyagot tartalmazó terméknek az ország területére behozásával, onnan kivitelével, vagy annak forgalomba hozatalával.

A védett jogi tárgy az egészséget biztosító emberi környezet kiegyensúlyozott fejlődése. Az elkövetési tárgyakat a már hivatkozott értelmező rendelkezés sorolja fel. Az 1995. évi LIII.

⁸ A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény.

törvényhez képest e meghatározás szűkebb körű, mert nem eleme „az ember által létrehozott épített (mesterséges) környezet”, hiszen az azt károsító magatartások a Btk. más tényállásai alapján minősülnek bűncselekménynek. A szennyezés fogalmát a környezetkárosítás bűncselekményi tényállásának utolsó bekezdése definiálja, összhangban a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény értelmező rendelkezéseivel. A környezetkárosítás fogalmi meghatározását viszont már az 1995. évi LIII. törvény értelmező rendelkezései között találjuk.

A három – egy immateriális és két materiális változatot egyaránt magában foglaló – alapesethez a korábban már említett uniós irányelvjavaslathoz hasonló háromlépcsős megközelítésű szabadságvesztés-büntetéssel fenyegetettség kapcsolódik. A környezetkárosítás következményeit – a beavatkozással helyreállítható, illetve helyreállíthatatlan állapotváltozást (az elkövetés előtti stádiumhoz képest) – a törvény külön-külön büntetési tétellel fenyegeti, ezzel is kifejezve azok különböző társadalomra veszélyességét.

A cselekmény szándékosan és gondatlanul egyaránt elkövethető.

A tényállás (4) bekezdése szerint büntethetőséget megszüntető ok, illetve a büntetés korlátlan enyhítését teszi lehetővé, ha az elkövető az elsőfokú ítélet meghozataláig elhárítja a tevékenységével okozott veszélyt vagy bekövetkezett kárt. A kedvezmények tehát arra ösztönzik az elkövetőt, hogy a büntetőeljárás befejezéséig hozza helyre az általa okozott kárt, mert a környezet megóvásához erősebb társadalmi érdek fűződik, mint a büntetés kiszabásához – olvashatjuk a tényálláshoz fűzött indokolásban.

A környezetkárosítás hatályos szabályozását összehasonlítva látható, hogy azok megfelelnek a környezet büntetőjog általi védelméről szóló uniós irányelvjavaslat bűncselekményfogalmainak és a szabadságvesztés-büntetések mértékével kapcsolatos követelményeknek. Sajnos ezt nem állíthatjuk a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény alkalmazásának feltételeire, valamint a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések közül a pénzbírság mértékére vonatkozó

előírásokra (most eltekintünk az intézkedési nem megnevezésétől). A törvény *kizárólag* a Btk.-ban meghatározott *szándékos* bűncselekmény elkövetése esetén teszi lehetővé a jogi személlyel szemben a törvény szerinti intézkedések alkalmazását – ha annak a törvényben meghatározott egyéb feltételei fennállnak. Az uniós irányelvjavaslat a súlyos gondatlanságból elkövetett cselekményeket is büntetendővé nyilvánítja. A pénzbírság alsó határát a törvény ötszázezer forintban határozza meg, a felső határ azonban csak relatíve meghatározott, annak maximális mértéke az elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékéhez igazodva, annak háromszorosa lehet. Ezek az összeghatárok – az alsó határokat tekintve mindenképpen – jóval alatta vannak az alapesetre kiszabható uniós minimum háromszázezer euró összegnek is. Úgy tűnik tehát, hogy az uniós irányelvjavaslat elfogadása után a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvény módosítására lesz szükség, hiszen a környezetszennyezések gyakran jogi személyek gazdasági tevékenységével állnak összefüggésben. E terület egyik legnagyobb gyakorlati nehézsége továbbá a konkrét természetes személy felelősségének megállapítása annak ellenére, hogy a környezetvédelmi törvény előírása szerint – a környezetvédelemmel összefüggő feladatok ellátása érdekében – jogszabályban meghatározott környezethasználatok esetén azoknak megfelelő szakismerettel bíró környezetvédelmi megbízottat kell alkalmazni.

A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése

Előjáróban megjegyezzük, e tényállás módosítás előtti „a környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezése” megnevezésű, 2005. augusztus 31-ig hatályos változatát Ligeti Miklós vizsgálta, és arra a megállapításra jutott, hogy az akkori tényállás egyes fogalmi elemeinek meghatározásakor (az elkövetési tárgyak és az elkövetési magatartások vonatkozásában) a jogalkotó gyakorlatilag figyelmen kívül hagyta a háttéranyagul szolgáló hazai és uniós környezetvédelmi igazgatási normákat. E fogalmi pontatlanságok miatt „számos ponton autonóm büntetőjogi szabályozás született”, ami alig volt megkülönböztet-

hető a jogállami garanciákat sértő határozatlan tartalmú normáktól, illetve tág teret biztosított a bírói jogértelmezésnek.⁹

Mivel a tényállás szövege nemcsak a hulladék elhelyezését, hanem annak engedély nélküli vagy az engedély kereteit túllépve végzett kezelési tevékenységét, továbbá más hulladékkal végzett jogellenes cselekményeket is szankcionál, ezért a tényállás címét „a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése”-re módosította – tűnik ki a kommentárból.

Ismeretes, hogy a hulladék környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági feladatot jelent Európa országai és polgárai számára. A már elért sikerek ellenére a hulladék még mindig nagy probléma, mennyisége egyre nő. Esetenként a jogalkalmazás kívánnivalót hagy maga után, és jelentős különbségek vannak a tagállamok között abban a tekintetben, hogy miként közelítik meg e kérdést. A hulladékkeletkezés-megelőzési és a hulladék-újrafeldolgozási lehetőségeket még nem aknázták ki teljesen. „Az erőforrások használatának környezeti hatásairól kialakuló ismeretek nem tükröződnek maradéktalanul a hulladékgazdálkodási politikában” – olvasható az egyik uniós dokumentumban.¹⁰

Az EU hulladékokról szóló irányelvének preambuluma is leszögezi, hogy „a hulladékgazdálkodással kapcsolatos minden szabályozás alapvető célja az emberi egészség és a környezet védelme a hulladék gyűjtése, szállítása, kezelése, tárolása és lerakása által okozott káros hatások ellen”.¹¹ A hulladékok természetromboló és egészségkárosító hatása tehát feltétlenül indokolja az e körbe sorolható súlyos cselekmények kriminalizálását.

A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése tényállásának jogi tárgya a környezet súlyosan káros befolyástól mentes, kiegyensúlyozott fejlődése, ezen keresztül az emberi élet, egészség, testi épség védelme. Itt is keretdiszpozíciót fogalmazott meg a jogalkotó, amelynek háttéranyagát a környezet védelmének általános jellegű, valamint speciálisan a

9 Ligeti Miklós: A környezetre veszélyes hulladék jogellenes elhelyezésének büntetőtörvényi tényállása. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok, 41. OKRI, Budapest, 2004, 194–216. o.

10 A Bizottság közleménye: Az erőforrások fenntartható felhasználásának előtérbe helyezéséről – A hulladékkeletkezés megelőzésére és a hulladékok újrafeldolgozására irányuló tematikus stratégiáról szóló dokumentum. COM/2005/0666

11 Az Európai Parlament és a Tanács 2006/12/EK irányelve (2006. április 5.) a hulladékokról.

hulladékgazdálkodásra vonatkozó hazai és közösségi normái együttesen alkotják.¹²

A hulladékgazdálkodás körébe tartozó tevékenységek egyes fázisaira vonatkozó követelményeket és egyéb szabályokat tehát a jogforrási hierarchia szinte minden szintjét reprezentáló háttérnormák részletezik.

Az elkövetési tárgy a tényállás alapeseténél a hulladék, ami a hulladékgazdálkodásról szóló törvény 1. számú melléklete szerinti kategóriák valamelyikébe tartozó tárgy vagy anyag, amelytől birtokosa megválnak, megválni szándékozik, vagy megválni köteles. A minősített eset elkövetési tárgya a veszélyes hulladék, ami a hulladékgazdálkodásról szóló törvény 2. számú mellékletében felsorolt tulajdonságok közül egyet vagy többet hordozó, illetve ilyen anyagokat vagy összetevőket tartalmazó, eredete, összetétele, koncentrációja miatt az egészségre, a környezetre kockázatot jelentő hulladék. Ilyenek például a gyúlékony, mérgező, fertőző stb. hulladékok. A radioaktív hulladék nem eleme a tényállásnak, az azzal kapcsolatos jogellenes magatartásokat a Btk. 264. §-a tartalmazza. A cselekmény szándékosan és gondatlanul egyaránt elkövethető.

A feljelentés elutasításáról és a nyomozás megszüntetéséről röviden

A büntetőeljárás rendszerint a büntetőügy megindításától kezdődő és annak jogerős befejezéséig tartó folyamat, amelynek célja a bűncselekmények és elkövetők felderítése, illetőleg az elkövetők felelősségre vonása és megbüntetése. Előfordulhat azonban, hogy a procedúra olyan akadályokba ütközik, amelyek miatt az nem folytatható. Ezek az eljárást gátló körülmé-

12 Ezek közül kiemelünk néhány fontosabbat: a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény; a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény; a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény; a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 98/2001. (VI. 15.) kormányrendelet; a hulladéklerakással, valamint a hulladéklerakóval kapcsolatos egyes szabályokról és feltételekről szóló 20/2006. (IV. 5.) KvVM rendelet; továbbá néhány közösségi előírás: a hulladékokról szóló, 2006. április 5-i 2006/12/EK irányelv; a veszélyes hulladékokról szóló, 1991. december 12-i 91/689/EGK irányelv; a hulladékszállításról szóló, 2006. június 14-i 1013/2006/EK rendelet; az 1013/2006/EK rendelet III. vagy IIIA mellékletében felsorolt egyes hulladékoknak a hulladékok határokat átlépő szállításának felügyeletéről szóló OECD-határozat hatálya alá nem tartozó egyes országokba történő hasznosítási célú kiviteléről szóló 2007. július 6-i 801/2007/EK rendelet.

nyek zömmel már az indulásakor vagy az eljárás első szakaszában, a nyomozáskor felvetődnek.

Eljárási kódexünk¹³ szerint büntetőeljárást nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást meg kell szüntetni vagy felmentő ítéletet kell hozni, ha

- a cselekmény nem bűncselekmény, vagy azt nem a terhelt (feljelentett személy) követte el,
- nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, illetőleg az, hogy a bűncselekményt a terhelt (feljelentett személy) követte el,
- az e törvényben meghatározott kivételekkel – büntethetőséget kizáró vagy megszüntető ok áll fenn,
- a terhelt cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a negyedik részben, valamint a XXIX. fejezet II. és III. címében meghatározott eljárások¹⁴ esetét.

A témánkat érintő két intézményben közös tehát, hogy ha a Be.-ben meghatározott okok valamelyike fennáll, nem indítható, illetve nem folytatható az eljárás. A különbség, hogy ezek a procedúra megindítását vagy lefolyását gátló tényezők mikor váltak nyilvánvalóvá az eljáró hatóság számára.

A Be. 174. § (1) bekezdésében felsorolt feltételek fennállása esetén a feljelentést – három napon belül határozattal – el kell utasítani, továbbá az eljárási kódexben meghatározott okok felmerüléskor az eljárást meg kell szüntetni.

Kriminológiai jellemzők

A kutatás alapjai olyan ügyészégi iratok voltak, amelyeket a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Főosztálya ügyszámok alapján válogatott ki a megadott szempontok szerint, és a megyei főügyészségek küldtek meg nekünk. A két tényállást a 2005. évi XCI. tv. módosította, amelyek 2005. szeptember 1-jén léptek hatályba. Ezt figyelembe véve, a módosítás utáni időszakból kértük be azokat a környezetká-

¹³ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.).

¹⁴ A negyedik rész a rendkívüli perorvoslatokat, a XXIX. fejezet II. címe az egyes különleges eljárásokat, a III. címe pedig a kártalanítás és a visszatérítés eljárási szabályait rögzíti.

rosítással és a hulladékgazdálkodás rendjének megsértésével kapcsolatos büntetőügyeket, amelyek feljelentés elutasításával, illetve nyomozásmegszüntetéssel végződtek. A kutatásban tizenkilenc megye és a főváros képviseltette magát (táblázat).

Táblázat
**Nyomozásmegszüntetések és feljelentéselutasítások száma
megyei főügyészségenként**

Megye	Nyomozás- megszüntetések száma	Feljelentés- elutasítások száma	Összesen
Budapest	5		5
Baranya	4	1	5
Bács-Kiskun	4	1	5
Békés	10		10
Borsod-Abaúj-Zemplén	8	2	10
Csongrád	3	1	4
Fejér	3	1	4
Győr-Moson-Sopron	7		7
Hajdú-Bihar	9	2	11
Heves	3		3
Jász-Nagykun-Szolnok	5		5
Komárom-Esztergom	3	4	7
Nógrád	4		4
Pest	13	1	14
Somogy	7	2	9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	7		7
Tolna	7		7
Vas	14	2	16
Veszprém	2		2
Zala	6		6
Országos összesen	124	17	141

Így végül 141 ügyet vizsgáltunk, amelyből 115 esetben hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, 26-ban pedig környezetkárosítás miatt indult eljárás. Valamennyi ügyről külön kérdőívet állítottunk ki.

Az ügyek 63%-ában a rendőrség, 24%-ában pedig az ügyészség szüntette meg a nyomozást. Feljelentés elutasítására az esetek 11%-ában került sor. Rendőrségi nyomozást megszüntető határozat elleni panaszt elbíráló ügyészségi határozattal három aktában találkoztunk.

A *feljelentés elutasításával lezárt ügyeknél* a büntetőeljárás hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntettének [Btk. 281/A § (1) bek. a) pont] alapos gyanúja miatt indult szinte minden ügyben, kivéve azt az egyet, amelyben a Btk. 281/A § (3) bek. II. fordulata szerint minősítették az eljárás alapjául szolgáló cselekményt. A feljelentést a Be. 174. § (1) bek. a) pontja alapján utasította el az eljáró hatóság, tekintettel arra, hogy a feljelentett cselekmény nem bűncselekmény. A következő esetek fordultak elő ebben a körben:

- Felgyülemlett esővíz kertbe kiengedése vízemelő berendezés segítségével, nem merítette ki az említett törvényi tényállás elemeit.
- Összevágott szarvasmarha tetemének elhelyezése külterületen, a 218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet 7. § (1) bek. a) pontja szerint minősülő köztisztasági szabálysértés.
- Illegálisan nagy mennyiségű építési törmelék elhelyezése nem valósította meg a Btk. 281/A § (1) bek. a) pontja szerinti cselekményt, ugyanis az építési törmelék a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. tv. 1. számú melléklete szerint nem tekinthető olyan hulladéknak, amely alkalmas az emberi élet, testi épség és egészség veszélyeztetésére, mivel a talajba, a levegőbe nem szívódik be, nem oszlik szét, és elszállításával a környezet eredeti formája visszaállítható a környezet károsulása nélkül.
- Telekhatáron kívülre hordók lerakása tévedésből, a feljelentés elutasítását vonta maga után, mert a hordók üresek voltak, így környezetre veszélyes anyag nem került a talajba.

- A feljelentés szerint ismeretlen személy külterületen illegálisan hulladékot helyezett el. A helyszín megtekintése után kiderült, hogy hulladékot nem találtak a megjelölt helyen.
- Erdőben háztartási hulladék elhelyezése nem bűncselekmény, ugyanis a feljelentés tárgyát képező hulladék nem valósítja meg a Btk. 281/A § (4) bek. a) pontjában felsorolt veszélyeztető körülményeket.
- Csapadékvíz-elvezető csatornába történt festékbeöntés bár jogellenes cselekmény (környezetvédelmi szabálysértés miatt indult eljárás az illetékes polgármesteri hivatalnál), de az elhelyezett hulladék típusára és az elhelyezés helyére figyelemmel a bűncselekmény gyanúja hiányzik, így a feljelentés elutasítására került sor.
- Hulladékgyűjtő konténer mellé papír- és háztartási hulladék elhelyezése nem volt alkalmas a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntetének megállapítására.
- Közterületen papírhulladék elhelyezése szintén nem sorolható az említett bűncselekményi körbe.
- Legálisan működő szeméttelenen gumiabroncsok elhelyezése nem bűncselekmény, mivel a hulladék lerakása arra a célra engedélyezett hulladéklerakóban történt, és a hulladék nem minősül veszélyes hulladéknak.
- Műanyagok, rongyok, ruhadarabok, faanyagok égetése – tekintettel arra, hogy nem tekinthetők veszélyes hulladéknak – nem valósítja meg a szóban forgó bűncselekményt.
- Lakóház udvarán üzemanyagtartályok tárolása – melyek nem szivárogtak és a talajon sem volt látható szivárgás nyoma – önmagában nem volt elegendő a bűncselekmény megállapításához.
- Köztisztasági szabálysértés miatt küldték meg azt az ügyet az illetékes polgármesteri hivatalnak, amelyben műanyag hulladék lerakására került sor zöldhulladék-lerakóban.

A *nyomozás megszüntetésére* 72 ügyben azért került sor, mert a cselekmény nem minősült bűncselekménynek, harminc ügyben az elkövető kiléte, kilencnél a bűncselekmény elkövetése, hatnál pedig az nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el. Megrovást négy esetben alkalmaztak, mert úgy találták, hogy a gyanúsított

cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen.

Ha kiemeljük külön a *nyomozásmegszüntetéssel* befejezett *környezetkárosításokat*, akkor itt azt tapasztaltuk, hogy azért került sor elsősorban erre az eljárási aktusra, mert a cselekmény nem volt bűncselekmény (14 eset), valamint nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése (6 ügy). Egy korábbi kutatásunkban (2003-ban) szintén megnéztük a nyomozásmegszüntetések és -megtagadások okait a környezetkárosítások körében, és hasonló eredményre jutottunk, azzal a különbséggel, hogy az ügyek többségében az elkövető kilitére sem derült fény. A legkülönfélébb eseményekkel találkoztunk itt. Például:

- A nyomozás során nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése akkor, amikor magánszemély feljelentése szerint a szomszédságában található bt. tevékenységével (veszélyes hulladékok keletkezése és nem megoldott kezelése, a levegő szennyezése) károsította magát a telephelyet és közvetlen környezetét.
- Háztartási szennyvíz erdei mélyedésbe kiengedése nem valószínűsített meg környezetkárosítást, ugyanis a szakértői vélemény szerint a talaj nem szennyeződött és a háztartási szennyvíz nem tekinthető veszélyes hulladéknak.
- Több éve nem üzemelő döggútba elhullott állati tetemek elhelyezése nem volt alkalmas a Btk. 280. § (2) bek.-be ütköző bűncselekmény megállapítására, ugyanis egy üzemen kívül helyezett döggútról volt szó, a környezetszennyezés mértéke nem volt jelentős.
- Erdő és szántó művelési ágú földterületről (ahol madarak költőhelye található) illegálisan homok kitermelése nem valószínűsította meg a bűncselekményt. A környezet károsítása csak akkor következett volna be a szakértői vélemény szerint, ha az adott fészkelő helyen a költési időszakban történt volna a cselekmény és ezzel az élőhely és a madarak pusztultak volna.
- Üzemanyag-töltő állomás környezetében a talajban és a talajvízben az előírt határértéket meghaladó szennyezés miatt indult eljárás környezetkárosítás vétsége miatt, a nyomozás

adatai alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése.

- Külterületen háztartási hulladék elhelyezése nem minősült környezetkárosítás büntettének.
- Környezetkárosítás büntette miatt tettek feljelentést akkor, amikor a medréből kilépő patak áradása elsodorta a hidat, alámosta az utat, elszakította az ivóvízvezetékét és több lakóépületben kárt okozott, és mindezt a környező erdőterületeken véghezvitt jelentős mértékű fakivágásra vezették vissza. A nyomozást arra hivatkozással szüntették meg, hogy a cselekmény nem bűncselekmény.

A *tipikus cselekmények*, amelyekben a hatóság a feljelentés elutasítása, illetve a nyomozás megszüntetése mellett döntött. Illegálisan törmelék elhelyezése (15%), illegálisan egyéb hulladék elhelyezése (40%), elhalt állati tetemek lerakása, elásása (7%), hígrágya környező földekre árasztása (6%).

A büntetőeljárás kezdetén a *cselekményt* legtöbbször, 93 ügyben (65%) a Btk. 281/A § (1) bekezdés a) pontja szerint *minősítették* a hatóságok, nevezetesen aki arra a célra nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez, büntettet követ el.

A további cselekmények tizenhét esetben (13%) a 280. § (1) bekezdése; tizenegy ügyben (8%) a 281/A § (1) bek. b) pontja; hét esetben a 281/A § (2) bekezdése; négy ügyben pedig a 280. § (3) bekezdése szerint minősültek.

Az eljárás alapjául szolgáló cselekmények *megyéenkénti megoszlását* tekintve megállapítható, hogy többségük Vas, Pest, Hajdú-Bihar, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén és Somogy megyében valósult meg. Az *elkövetési hely* legtöbbször külterület, valamint erdő volt.

Az ügyek 16%-ából derült ki, hogy az eljárás alapjául szolgáló cselekmény szabálysértés, általában környezetvédelmi és köztisztasági szabálysértés miatt tettek feljelentést az illetékes szabálysértési hatóságnál. A köztisztasági szabálysértésnek leggyakrabban a 218/1999. (XII. 28.) kormányrendelet 7. § (2) bekezdés szerinti változata valósult meg: „Aki települési szilárd vagy folyékony hulladékot a közterületen engedély nélkül lerak, elhelyez, illetőleg a nem kijelölt lerakóhelyen rak le vagy helyez el.”

A legtöbbször előforduló cselekmény papír-, műanyag, háztartási hulladék és építési törmelék engedély nélküli elhelyezése volt.

Néhány jogeset ebből a körből:

- Köztisztasági szabálysértés miatt tettek feljelentést akkor, amikor az ismeretlen elkövető szilárd építőanyagot és papír-hulladékot helyezett el patak melletti területen.
- Környezetvédelmi szabálysértésnek minősítették a papír- és műanyag hulladék jogellenes elhelyezését parkolóban.
- Külterületen lévő erdőben több helyre háztartási hulladék elhelyezése alkalmas volt környezetvédelmi szabálysértés megállapítására.
- Község lakóövezetében fatörmelék, föld, vezetékdarabok, sörsdobozok, műanyag zsákok lerakásával köztisztasági szabálysértés valósult meg.
- Szennyvízgödörből szennyvíz eresztése szomszéd udvarra környezetvédelmi szabálysértésnek minősült.
- Környezetvédelmi szabálysértést valósított meg az elkövető, amikor erdőben nyolc darab szétszerelt tévékészüléket rakott le.
- Réten építési törmelék lerakása szabálysértési eljárás lefolytatását alapozta meg, környezetvédelmi szabálysértés miatt.
- Műanyag zsákokba csomagolt – szövet, szivacs, műbőr tartalmú – hulladékok elhelyezése lőtérrel, köztisztasági szabálysértés miatti eljárás lefolytatását vonta maga után.
- Külterületen illegálisan háztartási hulladék elhelyezését köztisztasági szabálysértésnek minősítették.
- Önkormányzat tulajdonában álló ingatlanon engedély nélküli hulladék elhelyezése, környezetvédelmi szabálysértésnek tekintett cselekmény.

Az eljárás alapjául szolgáló cselekményt főként az állampolgárok (38%), polgármesterek (11%) és a közterület-felügyelők (9%) észlelték.

A hatóság általában magánszemélyek (27%), polgármesterek (14%), jegyzők (12%), rt. vagy kft. ügyvezető igazgatóinak (8%), valamint polgármesteri hivatal dolgozóinak (8%) feljelentése alapján *szerezett tudomást a cselekményekről.*

Igazságügyi szakértő kirendelésére 41 esetben (28%) került sor, többségükben környezetvédelmi szakértő működött közre. A szakértőktől a következő kérdésekre vártak választ a hatóságok:

- Az elkövetési helyszínen talált hulladékok milyen típusú hulladéknak minősülnek?
- A gyanúsítottak által elhelyezett hulladék milyen mértékben volt alkalmas arra, hogy a környezetet szennyezze vagy veszélyeztesse?
- A fényképfelvételeken látható hulladék – típusára és mennyiségére tekintettel – alkalmas-e az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a levegő, a víz vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére?

Az eljáró hatóság *tíz ügyben kért állásfoglalást környezetvédelmi felügyelőségtől*, általában azért, hogy megtudja, az ügyben szereplő hulladék a környezetre veszélyes-e, ha nem veszélyes anyag, akkor környezetbe jutásával megvalósul-e a környezetkárosítás törvényi tényállása, az ügyben talált szemét hulladéknak minősül-e.

Jogalkalmazói problémák

A Btk. 281/A §-a 2005. szeptember 1-jén lépett hatályba, és kitágította a hulladékkal összefüggő bűncselekmények körét. A gyakorlatban a Btk. módosításával bevezetett tényállás esetében továbbra is fennmaradt a bűncselekmény és a környezetvédelmi szabálysértés elhatárolásának problémája, amely mind a közigazgatási, mind a bünydöző hatóságoknak gondot okoz.

Fontos lenne pontosan meghatározni és egyértelmű szempontrendszerrel kidolgozni, hogy milyen ismérvek alapján lehet elhatárolni a Btk. 281/A §-ban szabályozott, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntettét az 1999. évi LXIX. törvény 148. §-ában rögzített környezetvédelmi szabálysértéstől. Erre szeretnénk kísérletet tenni a továbbiakban.

A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése tényállás alapjául a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény szolgál. A 3. §-ának a) pontja hulladéknak tekint bármely, az 1. számú melléklet szerinti kategóriák valamelyikébe

tartozó tárgyat vagy anyagot, amelytől birtokosa megválík, megválni szándékozik, vagy megválni köteles. Különösen fontos az előbb említett 1. számú melléklet, amely hulladék-kategóriákat jelöl meg, így idesorolja: a termelési, szolgáltatási vagy fogyasztási maradékokat; az előírásoknak meg nem felelő, selejt termékeket; a lejárt felhasználhatóságú, szavatosságú termékeket; a kiömlött, veszendőbe ment, vagy egyéb kárt szenvedett anyagok, beleértve a balesetek következtében szennyeződött anyagokat, eszközöket is; a tervezett tevékenység következtében szennyeződött anyagokat (például tartályokat, csomagolóanyagokat); a használhatatlanná vált alkatrészeket, tartozékokat (például elhasznált száraz-elemeket); a további használatra alkalmatlanná vált anyagokat (például szennyeződött savakat, oldószereket); az ipari folyamatok maradék anyagait (például salakokat); a szennyezéscsökkentő eljárások maradékait (például elhasznált szűrőket, szennyvíziszapokat); a gépi megmunkálás, felületkezelés maradékanyagait; az ásványi nyersanyagok kitermelésének és feldolgozásának maradékait; a tiltott anyagokat tartalmazó termékeket; bármely olyan anyagot vagy terméket, amelynek használatát jogszabály tiltja; a birtokosa számára tovább nem használható anyagokat (mezőgazdasági, háztartási, irodai, kereskedelmi és bolti hulladékokat); a talajtisztításból származó szennyezett anyagokat; bármely más hulladékká vált anyagot vagy terméket, amely nem tartozik az előbbi kategóriákba.

A tényállás megvalósulásának azonban további fontos feltétele a 281/A § (4) bekezdés a) pontjában meghatározott fogalom: a hulladéknak alkalmasnak kell lennie az emberi élet, testi épség, egészség, föld, víz, levegő vagy azok összetevőinek, illetve az élő szervezet egyedének veszélyeztetésére.

A környezetvédelmi szabálysértés esetében négy elkövetési magatartást rendel büntetni a szabálysértési törvény:

- Aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet *engedély vagy hozzájárulás nélkül* végez vagy végeztet.
- Aki a környezetvédelmi hatóság engedélyéhez vagy hozzájárulásához kötött tevékenységet engedélytől vagy *hozzájárulástól eltérő módon* végez vagy végeztet.

- Aki a környezet elemeit a *külön jogszabályban meghatározott módon* terheli, illetve szennyezi.
- Aki az egyéb környezetvédelmi előírásokat *más módon* megszegi.

Az elhatárolás szempontjából az utoljára említett elkövetési magatartásnak van jelentősége.

A hulladékgazdálkodásra vonatkozó hatályos jogi szabályozás előírja, hogy hulladékot a gyűjtés céljából arra rendszeresített gyűjtőedényben vagy egyéb gyűjtőeszközben, a gyűjtőszigeten vagy hulladékudvarban lehet elhelyezni. Aki ezeken kívül, különösen közterületen, magánterületen vagy védett természeti területen, erdőben, mezőn hulladékot elhelyez, megvalósítja a környezetvédelmi szabálysértést (a környezetvédelmi előírások más módon való megszegése), de adott esetben megállapítható a Btk.-ban szabályozott bűncselekmény is, ha a hulladék elhelyezése alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő, vagy azok összetevői, illetve egyéb élő szervezet egyedének veszélyeztetésére. Ha ez bizonyítottá válik, akkor megvalósul a Btk. szerinti bűncselekmény. Viszont ha „csak” a hulladék elhelyezése bizonyítható és a konkrét veszélyeztetés ténye nem, akkor csak a szabálysértési alakzat állapítható meg. A veszélyeztetés tényét mindig az adott ügy kapcsán kell vizsgálni. Fontos valamennyi tény és körülmény rögzítése.

Lényeges kiemelni és hangsúlyozni azt is, hogy Btk. 281/A § (1) bek. a) pontjának a „hatóság által arra a célra nem engedélyezett hely” fordulata a hulladéklerakókra is vonatkozik, ugyanis a hulladéklerakás, valamint a hulladéklerakók lezárásának és utógondozásának szabályairól és egyes feltételeiről szóló jogszabály [22/2001. (X. 10.) KöM rendelet] értelmében hulladéklerakó létesítését a környezetvédelmi felügyelőséggel kell engedélyeztetni. Bizonyos típusú hulladékokat csak bizonyos típusú lerakókban lehet elhelyezni, így tehát aki olyan hulladékot helyez el ott, ahol azt nem lehet, megvalósítja a bűncselekményt.

Összegzés

Az ügyészségek megkülönböztetett figyelemmel kísérik azokat a büntetőeljárásokat, amelyek környezetet veszélyeztető bűncselekmények miatt folynak. Ezt tükrözi, hogy az utóbbi években fokozott ügyészi felügyelet mellett folyik az ilyen nyomozások többsége. Elsődleges törekvésük, hogy a jogszabályban garantált lehetőségekkel élve fellépjenek a környezetet károsító, veszélyeztető, illetőleg a környezetben kárt okozó személyekkel szemben.

Tanulmányunkban arra vállalkoztunk, hogy áttekintsük a feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okait és eseteit a környezetkárosítással, illetve a hulladékgazdálkodás rendjének megsértésével kapcsolatos büntetőügyekben. Megállapítottuk, hogy általában a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése miatt induló büntetőügyekben kerül sor nagy számban a feljelentés elutasítására és a nyomozás megszüntetésére azért, mert a cselekmény nem bűncselekmény. A büntetőeljárás legtöbbször a Btk. 281/A § (1) bekezdés a) pontja szerint minősülő büntett megalapozott gyanúja miatt indult, és tipikus elkövetési magatartás az illegális hulladékkelhelyezés volt. Kutatásunk folyamán azt érzékeltek, hogy továbbra sem oldódott meg a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntettnék és a környezetvédelmi szabálysértés elhatárolásának kérdése, így erre is megpróbáltunk választ adni.

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy a környezetvédelem kiemelkedően fontos feladatainak továbbra is a megelőzést és a környezettudatos gondolkodást tekintjük.